

Владимир Кецмановић
Дејан Стојиљковић

У И М Е О Ц А

Илустровао Драган Пауновић

— Laguna —

САДРЖАЈ

Кроз зеницу неба	9
Пехар понижења	15
Вучје очи	18
Ножеви у тами	21
Господар	23
Хлеб и вино	29
Заточник	33
Вучја браћа	35
Сужањ	40
Победоносац	45
Битка код Пантина	51
Ромејски круг	56
О ауторима	69

ВЪСЕМЬДЕСЯТИ ПЕРВОМЪ МЕСЯЦЕ СЕПТЕМБРЯ
ВЪ ГОДУ 1874

ВЪСЕМЬДЕСЯТИ ПЕРВОМЪ МЕСЯЦЕ СЕПТЕМБРЯ

ВЪ ГОДУ СЕПТЕМБРЯ

Када у почетку створи Бог небо и земљу и људе на њој, и благослови их и даде им власт над сваком тварју својом, постави једне царевима, друге кнезовима, треће господарима, и свакоме даде пасти стадо своје и чувати га од свакога зла које би наишло на њега. Стога, браћо, Бог премилостиви утврди Грке царевима, а Угаре краљевима и поделив сваки народ, и закон даде, и обичаје установи, и господаре над њима по обичају и по закону раставив својом премудрошћу. Зато по многој својој и неизмерној милости човекољубља, дарова нашим прадедовима и нашим дедовима да обладају овом српском земљом и све као Бог чинећи на боље људима, не хотећи људске погибљи, постави господина ми оца за великог жупана, названог на светом крштењу Стефана Немању.

Хиландарска повеља Стефана Првовенчаног

КРОЗ ЗЕНЦУ НЕБА

Видео је град.
Куће, огромне, као да
у њима живе дивови,
и раскошне, као да
су дивови сакупи-
ли све богатство са
земље и са неба.

Видео је воду којој нема краја.

А знао је да баш ту, пред његовим
очима, два мора мешају своје воде.

И да је, упркос томе, вода једна и иста.

Тако му је рекао Никита.

Никита му је рекао и шта је то што
види, сневајући на јави и у сну, те куће
дивова, то злато и тај сјај.

Град свих градова!

Царски град!

Константинопољ.

На Босфору.

Који спаја воде два мора.

У воду која је иста.

И једна.

Пожелео је да по ко зна који пут чује
Никитину причу.

А знао је да је у овоме часу не може
чути.

Иако је Никита ту, тек који корак
испред њега.

Млади господар Немања Завидо-
вић, најмлађи син великог жупана За-
виде, спусти поглед са сивог неба на
којем је, само за његово око, блистао
сунцем окупан златни ромејски град.

Требало је времена да му се очи при-
викну на јесењу тмину.

Да се из мутне боје маглом пре-
кривеног, оголеног стења и дрвећа
издвоје обриси планина које су, као оп-
сада тврђаву, гушиле село себара го-
сподара Оливера Драгогаљића.

Да се из смеђег блата издвоје криву-
даве линије себарских кућерака што су,

као планине њих, опколиле простран сеоски трг.

Да из блата којим је трг био прекривен, као у Светој књизи, изрони мноштво Адамових потомака, окупљено да чује пресуду свом господару.

И да се из мноштва себара издвоји онај због ког су се окупили.

Оливер Драгогаљић, човек у раним педесетим, једар, са мишићима који су се назирали испод господарске свите, уредно поткресане браде која му је, као знак достојанства, покривала крупне образе, клечао је у блату и гледао у људе окупљене да буду сведоци његове смрти.

Кроз затегнуту омчу, као кроз зеницу ока, види се округло парче мутног јесењег неба.

Око те омче влада тишина коју ремети само ромор ситне, једноличне кишце.

Омча се лагано њише над главом грешника, слутећи неумитну судбину.

Оливер је човек великог жупана Завиде, господара Рашке.

Недавно је починио велики злочин, који му његов господар Завида, чак и када би хтео, опростити не би могао ни смео.

Зато је велики жупан и послао део своје телесне страже, на челу са човеком кога је Драгогаљић истински презирао. И тај човек се сада надвија над њим, заклањајући поглед на облачно небо, док народ... његов народ... у неверици ћути.

Оливер клечи пред њима, горд, пркосан.

А стајао би, само да није двојице војника с његове леве и десне стране који га држе за рамена.

По ободу насеља виде се кациге и врхови копаља. На оштрицама и сечивима блиста смрт.

Оливер прострели погледом тога витеза, Византинца Никиту, челника Завидине личне гарде. Овај узврати равнодушно, као да су се сусрели на двору великог жупана, каквом убицајеном пригодом.

Иза Никите стоји неколицина вој-

ника. Над главама им се вијори црвена застава са крстом.

„Никита...“, коначно се огласи Оливер. „Шта племенити жупан и твој господар хоће од мене?“

„Он је и твој господар, Драгогаљићу!“

„Нисам ја псето као ти, Ромеју... па да зграбим сваку коску коју ми баце. Био сам ја од висока рода још много пре него што је Завида сео на престо.“

„Шта год да си био, велможно... томе је крај... Овде и сада.“

„Ја сам господар овог поседа.“

„Не више. Жупан ти га одузима. Све твоје имање, заједно са себрима, припашће њему.“

„А по ком то закону? Ромејском?!“

„По оном писаном од Бога, за људе.“

„Ако Завида толико жуди за мојим земљама и мојим људима, зашто није дошао сам да их узме?“

Никита слегну раменима и показа на младића који је стајао иза њега.

„Послао је сина.“

Драгогаљић с неверицом зури у онога кога је Ромеј показао. Дечак од

петнаестак година, у властелинској одори са двоглавим орлом извезеним на грудима. У руци му је развијен свитак.

Делује крхко и нестварно у овој магли и благу.

Самом себи.

Како ли тек изгледа томе силнику, неспремном да се покаје и под вешалима?

„Он?!“, завапи Драгогаљић када у дечаку препознаде Завидиног најмлађег сина Немању. „Зар сам толико увредио твога господара да ми шаље ромејског плаћеника и дерле коме још нису кренуле длаке међу ногама?!“

Никита приђе Оливеру. Унесе му се у лице и изговори тишим гласом:

„Дао си да се спали девојчица... ти изопачена, матора будало.“

„Вештица... вештица, ромејски несоју. Вештица!“

Себри око њега почеше да климају главама и мрмљају у знак одобравања.

„Како год...“, хладно ће Никита. „Жупан је празноверице забранио. А смрт тога детета иде на твоју душу.“

Никита се врати до младића у племићкој одори, положи му руку на раме.

„Немања... Прочитај пресуду.“

Свитац у руци младог господара Немање Завидовића стаде да се тресе као млад прут.

Он подиже главу према небу.

И тамо, даље од најдаљег црног облака, поново угледа сунце и град.

Али, уместо сињег Босфора из Никитине приче и сопственога сна, пред очима му се појави Он.

Конопцима везан човек кога воде тргом, небројено пута већим од сеоског трга на којем је стајао, са масом према којој су сви Драгогаљићеви себри заједно били само кап у некоме од мора што су се спајала пред очима сужња, а која он, Немања, као да им је леђима окренут, није могао да види.

И да — та маса на тргу сјајног града није ћутала као Драгогаљићеви себри. И није климала главама и мрмљала у знак одобравања.

Та маса је урлала. И сваки урлик био је испуњен мржњом.

Немања Завидовић се стресе, као што је чинио сваки пут када би му слика тога везаног човека, замрачивши сјај цариградских палата, отровала сан.

Није знао ко је тај човек, а ипак му је деловао блиско, као да га познаје откад зна за себе.

О томе човеку Никита није знао ништа да му каже.

Или није хтео?

Ко је он, говорио му је, то ћеш сам морати да сазнаш.

И када би то изрекао, Никитине очи испунила би туга.

Још једном се стресе, а онда одлучно спусти главу.

Трудећи се да му глас не задрхти као свитац у руци, поче да чита пресуду коју је написао његов отац.

„Аз... велики жупан Завида... Благочастиви и христољубиви и велможни господин и господар... доносим ову пресуду против... против... Оливера Драгогаљића.“

Драгогаљић пљуну, високо, као да покушава да му добаци до лица.

Пљувачка се вину према небу, а онда паде у блато, пред Немањине ноге.

„Због злочина противу земље ми...“, настави Немања, „огрешења о Бога и господара и... и... и уморства чеда које ником зла није нанело...“

„Никог ја нисам убио!“, завапи осуђени властелин. „Никог!“

„Те га као таквог... осуђујем... осуђујем на...“ Немања застаде на трен, а онда доврши:

„Смрт.“

Тишина завлада тргом, а онда се господар Драгогаљић поново огласи.

„Је ли то све што има твој отац да ми поручи, дечаче? То је све што ситно пише велики жупан Завида?“

„Имаш ли нешто да кажеш, Драгогаљићу, пре него што се представиш Господу?“, упита Никита.

„Бог је мој сведок...“, промрља овај опорим гласом, „и мој пријатељ.“

„За ово друго баш и нисам сигуран.“

„Поручи Завиди... Поручи му... да Оливер Драгогаљић није молио, да није искао његову милост... да није

цвилео као псето... Поручи му да ће га одсад па надаље, на сваком кораку, испод сваког камена, на свакоме газу, пречици и Божјој стази — пратити моје клетве. Поручи му да дани који долазе, лета и године... неће бити они у којима ће Завидовићи жњети летину... не... Биће то године у којима ће се место пшенице жњети крв. То поручи своме господару, најамниче... А ово његово дерле...“

Оливер погледа у Немању. Очи су му биле мутне, грозничаве.

„Чујем да имаш тројицу браће, синко... Упамти: Границе између господских поседа најчвршће су и најпостојаније када се упишу братском крвљу.“

„Је ли то све, Драгогаљићу?“, упита Никита.

Овај га само одмери. Презриво.

Никита даде знак двојници војника. Ови дохватише Драгогаљића и осовише га на ноге.

Омча се затегну.

Кроз зеницу мртвог ока ништа се

није дало видети. Поглед господара Оливера Драгогаљића, до малочас осионог и бесног човека, савезника великог жупана Завиде, сада је сезао у неки други свет.

А један дечак који тек што је почео

да наслућује обресе суровог света у којем живи, млађи брат Тихомира, Страцимира и Мирослава, тога је хладног јутра лета Господњег 1125, у речима човека осуђеног на смрт, назрео лице сопственог усуда.

